

ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті висвітлено проблему інвалідності, існуючі моделі інвалідності, проблеми, що пов'язані з особливостями запровадження інклюзивного навчання.

Ключові слова: діти з особливими функціональними можливостями, моделі інвалідності, інклюзивна освіта, інвалідність як соціальне явище.

Діти з обмеженими функціональними можливостями мають значні труднощі у соціалізації, налагодженні контактів із соціальним оточенням, їм важче отримати доступ до освіти, до отримання необхідної інформації. Для комплексного вирішення багатьох проблем дітей з обмеженими функціональними можливостями створені різноманітні реабілітаційні заклади державного, напівдержавного, громадського або приватного підпорядкування, ведеться пошук нових форм підтримки, основною метою яких має стати взаємозв'язок дітей з обмеженими функціональними можливостями з соціумом. Для забезпечення реалізації такого підходу необхідна інтеграція дітей з обмеженими функціональними можливостями у суспільство через створення для них умов максимально можливої самореалізації.

Існуючі моделі (медична, економічна, функціональна, соціальна) інвалідності певним чином визначають проблеми дитини з обмеженими функціональними можливостями [3]. Зокрема, медична модель інвалідності акцентує увагу на патологіях, наявних у дитини, за якими вона відрізняється від інших дітей, розвиток яких проходить в «нормі». Медичний підхід звичайно важливий, але він породжує нову проблему: створюється ситуація, коли діти з особливими потребами не мають вибору, вони відчужені від суспільства, тобто медична модель не враховує соціального контексту.

В межах економічної моделі діти з обмеженими функціональними можливостями розглядаються як люди, які економічно обмежені. Це створює нову проблему: соціальну дискримінацію найбільш незахищеної верстви населення.

Модель функціональної обмеженості описує неповноцінність, як нездатність дитини з обмеженими функціональними можливостями виконувати ті чи інші функції, які можуть виконувати здорові діти.

Соціальна модель інвалідності полягає в тому, що вона розглядає причини недієздатності. Така модель створює уявлення про дітей з обмеженими функціональними можливостями, як про дітей, які багато чого не можуть робити, які потребують постійної уваги і допомоги. За таких умов дитина з обмеженими функціональними можливостями попадає в окрему соціальну

групу, особливою ознакою якої є її ізольованість, що приводить до соціальної бездіяльності, а це в свою чергу може призвести до психічної і соціальної дезадаптації [3, с. 261-263].

Ваговою проблемою є забезпечення права на освіту дітей з обмеженими функціональними можливостями. Без належної освіти вони приречені залежати від соціального захисту.

У процесі гуманізації та підвищення якісного рівня функціонування освітнього простору країни актуальними стають і проблеми (соціальні, соціально-психологічні, соціально-педагогічні, педагогічні), пов'язані з особливостями запровадження інклюзивного навчання. Соціальні проблеми: недостатні форми соціальної підтримки, недоступність охорони здоров'я, освіти, культури, побутового обслуговування. Перелічені проблеми поділяються на три рівні: проблеми макрорівня (в межах держави); проблеми мезорівня (наявність регіональних умов); проблеми мікрорівня (в сім'ї та її найближчому оточенні).

Життєвий світ дитини умовно можна розділити на внутрішній (пізнання своєї особистості) та зовнішній (пізнання навколишнього середовища). Якщо дитина має фізичні вади і збережений інтелект, то не зважаючи на нормальний когнітивний розвиток, вона обмежена в русі і не може бути нарівні зі здоровими підлітками. Усвідомлення, що фізична вада залишиться на все життя, негативно впливає на емоційно-психологічний стан дитини, породжує різного роду соціально-психологічні проблеми [1, с. 13].

Однією з важливих соціально-педагогічних проблем є розвиток та удосконалення системи спеціальної освіти. Інклюзивна освіта передбачає надання дітям з обмеженими функціональними можливостями знань не в окремих спеціалізованих навчальних закладах, а у «звичайному» дитячому середовищі (школа, дитячий садок). Педагогічна проблема полягає в роботі з дітьми, які мають вади розвитку та їх батьками, проведення просвітницької роботи з батьками та учнями навчально-виховного закладу, де буде запроваджена інклюзія.

Державним комітетом у справах сім'ї та молоді, УДЦССС а також Державним інститутом проблем сім'ї та молоді було проведено соціологічне дослідження «Соціальна адаптація дітей та молоді з функціональними обмеженнями». Висновки, зроблені після проведення опитування, показали, що основні проблеми дітей і молоді з обмеженими функціональними можливостями зосереджені у восьми основних сферах: матеріальне забезпечення; медичне обслуговування; психологічна допомога дітям і батькам; освіта і професійне навчання; працевлаштування дітей і батьків; спілкування, заняття улюбленими справами; підготовка дітей і молоді до самостійного життя; вільне пересування [5, с. 304-306].

Проблеми інвалідності серед інших проблем сучасної України набула такої ваги, що може вважатись досить актуальною. Чинне законодавство створює певне підґрунтя для вирішення проблем дітей з обмеженими функціональними можливостями. Крім того, відчизняне суспільство повинно

наблизитись до сучасних світоглядних установок щодо такого соціального явища як інвалідність, більш наближених до загальносвітових норм, проголошених головними міжнародними документами, до яких приєдналася Україна протягом останнього десятиліття [2, с. 38-45].

Література

1. Гаяш О. В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням: метод. рекомендації / Укладач О. В. Гаяш. Ужгород: інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2014. 108 с.
2. Іванова І. Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. Київ: Логос, 2000. 89 с.
3. Комарова Н. М., Левін Р. Я., Вакуленко О. В. Інвалідність як провідна проблема сучасного українського суспільства. *Український соціум*, 2009. № 1(2). С. 38-45.
4. Капська А. Й. Соціальна робота: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011. 400 с.
5. Програма навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» / розробник Порошенко М. А. Київ : ТОВ «Агенство Україна», 2019. 60 с.
6. Рось Л. М. Соціалізація дітей з обмеженими функціональними можливостями. *Актуальні проблеми соціального включення в Європейській освітній простір: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Глухів, 18-19 вересня 2014 р.) / Заг. ред. Л. І. Міщик; Міністерство освіти і науки України, Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2015. С. 40-42.
7. Соціальна педагогіка: підручник, 4-те видання, випр. та доп. / за ред. проф. А. Й. Капської. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
8. Черкашенко В. О. Соціально-педагогічні проблеми соціалізації дітей з обмеженими можливостями. *Наукова скарбниця освіти Донеччини: науково-методичний журнал*. Донецьк, 2014. №2. С. 92-103.